

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **P. P.**, bývajúcemu v K., proti žalovanej **Z. K.**, bývajúcej v H., zastúpenej opatrovníčkou J. K., bývajúcou v H., zastúpenej JUDr. Ľubomírom Hudákom, advokátom so sídlom v Humennom, Mierová č. 87, **o neurčitost' právneho úkonu**, vedenej na Okresnom súde Humenné pod sp. zn. 15 C 57/2007, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 19. novembra 2012, sp. zn. 8 Co 90/2012, takto

r o z h o d o l :

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Prešove z 19. novembra 2012, sp. zn. 8 Co 90/2012 a rozsudok Okresného súdu Humenné z 11. mája 2012, č. k. 15 C 57/2007-337 a vec vracia Okresnému súdu Humenné na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Humenné rozsudkom z 11. mája 2012, č. k. 15 C 57/2007-337 určil, že dohoda o prevode členských práv a povinností uzavretá 9. októbra 2006 medzi M. K. a J. K. ako prevodcami a Z. K. ako nadobúdateľkou je voči žalobcovi právne neúčinná; žalovanej uložil povinnosť zaplatiť trovy štátu 126,20 € a súčasne vyslovil, že o náhrade trov konania bude rozhodnuté samostatným rozhodnutím do 30 dní od právoplatnosti tohto rozsudku. Vychádzal z toho, že žalobca má voči dlžníkovi M. K. vymáhateľnú pohľadávku na základe právoplatného a vykonateľného exekučného titulu – platobného rozkazu Okresného súdu Humenné 10 Ro 169/2005 z 28. novembra 2005 (21 576,04 € s úrokmi z omeškania a trovy konania 750,18 €). Dohoda o prevode členských práv a povinností k družstevnému bytu medzi dlžníkom M. K. a jeho manželkou J. K. ako prevodcami a žalovanou ako nadobúdateľkou bola uzavretá 9. októbra 2006. Žaloba bola podaná 29. mája 2007, teda v stanovenej 3-ročnej lehote. Dlžník uzavrel dohodu o prevode členských práv a povinností približne necelý rok po tom, čo exekučný titul

nadobudol právoplatnosť a vykonateľnosť a necelých deväť mesiacov po tom, čo bolo začaté exekučné konanie (16. januára 2006) voči nemu. Súd neveril tvrdeniam žalovanej a svedkyne – jej matky – J. K., že o dlhoch dlžníka žalovaná nevedela. Tejto skutočnosti má nasvedčovať ich totožné tvrdenie, že žalovaná v rámci iného exekučného konania vedeného proti jej otcovi odkúpila zariadenie spoločnej domácnosti jej rodičov, ako aj fakt, že žalovaná vedela o výkone trestu odňatia slobody, ktorému sa jej otec podrobil. Tiež vyjadrenie, že s otcom má zlé vzťahy, nekomunikuje s ním, a že odišla do zahraničia. Súd mal preto za preukázané, že žalovaná musela mať vedomosť o tom, že jej otec má existenčné problémy a musela predvídať, že sa voči nemu vedú alebo budú viesť exekučné konania a teda pri náležitej starostlivosti musela rozpoznať jeho úmysel ako dlžníka napádaným právnym úkonom ukrátiť žalobcu ako veriteľa. Z týchto dôvodov súd rozhodol, že predmetná dohoda o prevode členských práv a povinností k družstevnému bytu je voči žalobcovi v zmysle § 42a ods. 1, 2 a § 42b ods. 2 Občianskeho zákonníka právne neúčinná. Naliehavosť právneho záujmu žalobcu na podanej žalobe mal súd za preukázané tým, že dlžník predmetným právnym úkonom zmenšil svoj majetok do takej miery, že to ohrozilo aspoň čiastočné uspokojenie veriteľovho nároku. Za neopodstatnenú považoval argumentáciu žalovanej o vylúčení možnosti viesť exekúciu na členský podiel v bytovom družstve s odkazom, že ustanovenia § 276 až § 320 O.s.p. sa použijú len na výkon rozhodnutí, ktorými vznikla poplatková povinnosť zaplatiť súdne poplatky, trovy trestného konania, pokuty, svedočné, znalecké a iné náklady súdneho konania, čo nie je daný prípad. O trovách štátu rozhodol v súlade s § 148 ods. 1 O.s.p. a o trovách konania podľa § 142 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 151 ods. 2 O.s.p.

Okresný súd Humenné uznesením z 1. decembra 2011, č. k. 15 C 57/2007-300 v zmysle § 29 ods. 2 a 5 O.s.p. ustanovil žalovanej Z. K. v konaní opatrovníčku v osobe jej matky J. K.. V odôvodnení uviedol, že žalovaná sa v mieste trvalého bydliska v H. nezdržiava, nezdržiava sa už ani na posledne známej adrese v cudzine: A.. Podľa vyjadrenia jej matky, ktorá je so žalovanou v občasnom telefonickom kontakte, jej žalovaná mala uviesť, že často strieda miesta svojho pobytu v zahraničí, pracuje v cestovnom ruchu.

Na odvolanie žalovanej Krajský súd v Prešove rozsudkom z 19. novembra 2012, sp. zn. 8 Co 90/2012 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa podľa § 219 ods. 1, 2 O.s.p.;

vyslovil, že o trovách odvolacieho konania rozhodne súd prvého stupňa (§ 224 ods. 4 O.s.p.). Odvolací súd sa v celom rozsahu stotožnil s odôvodnením rozsudku súdu prvého stupňa. Uviedol, že súd prvého stupňa správne zistil skutkový stav veci a vec správne právne posúdil, preto sa odvolací v odôvodnení obmedzil len na skonštatovanie správnosti dôvodov odvolaním napadnutého rozhodnutia. K odvolacím námietkam pre úplnosť poznamenal, že sa stotožňuje so záverom súdu prvého stupňa o neopodstatnenosti námietky žalovanej ohľadom neprípustnosti exekúcie vedenej voči členovi družstva na jeho podiel v bytovom družstve (§ 320 O.s.p.). K druhej námietke poznamenal, že podľa § 42a ods. 2 Občianskeho zákonníka úmysel dlžníka a vedomosť druhej strany sa predpokladajú. Druhá strana (osoba dlžníkovi blízka) má možnosť preukázať – na nej je dôkazné bremeno – že úmysel ukrátiť veriteľa nielenže nepoznala, ale i to, že jej nemožno vyčítať zavinenie tejto neznalosti (úmysel dlžníka nemohla poznať ani pri náležitej starostlivosti). Z obsahu spisu je zrejmé, že opatrovníčka žalovanej, ani jej právny zástupca vo vzťahu k hore uvedenému, neprodukovali žiadne dôkazy. Za tohto stavu, ak v konaní nevyužili možnosť preukázať opak toho, čo zákon prezumuje, nemožno sa stotožniť s ich námietkami voči záverom súdu o úmysle dlžníka a vedomosti druhej strany o tomto úmysle. K tretej námietke ohľadom nevypočítania žalovanej v konaní, odvolací súd poukázal na to, že dôkazné bremeno na preukázanie opaku skutočností, ktoré sa prezumujú, bolo na žalovanej (viď vysvetlenie k druhej odvolacej námietke). Opatrovníčka žalovanej, ani jej právny zástupca výsluch žalovanej nenavrhl, súdu preto nemožno vyčítať, že takýto dôkaz nevykonali, ak bydlisko žalovanej nie je známe a aktuálnu adresu nepoznajú ani jej rodičia, z ktorých jeden bol ustanovený za jej opatrovníka.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná dovolanie, prípustnosť ktorého odôvodnila poukazom na § 237 písm. f/ O.s.p., t. j. že postupom súdu jej bola odňatá možnosť konať pred súdom. Navrhla, aby dovolací súd zrušil rozsudok odvolacieho súdu i súdu prvého stupňa a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Podľa jej názoru, i keď bola v konaní zastúpená opatrovníčkou, súd prvého stupňa mal povinnosť ju v konaní vypočuť, pretože to navrhla aj ustanovená opatrovníčka (žalovaná nesúhlasila s odvolacím súdom, že takýto návrh nebol v konaní podaný) a tiež preto, že išlo aj o zachovanie jej práv vyjadriť sa k všetkým tvrdeným skutočnostiam a dôkazom. Jej osobná účasť v konaní, aj na pojednávaní, mohla byť zabezpečená súdom prostredníctvom jej matky, pretože žalovaná je s ňou v telefonickom kontakte. Ustanovená opatrovníčka nemohla vedieť o skutočnostiach, o ktorých mala vedomosť len žalovaná. Súdu vyčítala, že si nevyžiadal jej adresu, ani ju nezisťoval, aby ju mohol predvolať. Súd mal (aj pod hrozbou poriadkovej pokuty) uložiť

ustanovenej opatrovníčke, aby súdu predložila adresu žalovanej, čo však neučinil. Uvedené procesné pochybenia súdu zakladajú vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Vyhlásenému rozsudku z uvedeného dôvodu predchádza vada spočívajúca v neúplnom zistení skutkového stavu. Odvolací súd vec nesprávne právne posúdil (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), pokiaľ vychádzal z toho, že žalobca má naliehavý právny záujem na podanej žalobe (požadovanom určení), pretože nezohľadnil, že podľa § 320 O.s.p. výkon rozhodnutia proti členom družstva postihnutím ich členského podielu v bytovom družstve za trvania členstva nie je možný. Poznamenal, že výrok rozsudku pre jeho neurčitosť nie je vykonateľný.

Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu uviedol, že podanie dovolania považuje za „špekulatívny postup“. Rozhodnutia súdov považuje za vecne správne.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpená advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal, či dovolanie žalovanej smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom.

Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok, ktorým nemožno napadnúť každé rozhodnutie súdu. Výnimocnosti tohto opravného prostriedku zodpovedá právna úprava jeho prípustnosti. Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (viď § 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci je dovoláním napadnutý potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu.

Podľa § 238 ods. 1 O.s.p. je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. V zmysle § 238 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti rozsudku, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci. Podľa § 238 ods. 3 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež vtedy, ak smeruje proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že dovolanie je prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej

stránke zásadného významu, alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p.

V danom prípade dovolaním žalovanej nie je napadnutý zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu, ale taký - jeho potvrdzujúci rozsudok, vo výroku ktorého odvolací súd nevyslovil, že dovolanie proti nemu je prípustné, a nejde ani o potvrdzujúci rozsudok súdu prvého stupňa, ktorým by súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p. Dovolací súd v prejednávanej veci dosiaľ nerozhodoval, preto ani nevyslovil právny názor, ktorým by boli súdy viazané. Z týchto dôvodov dospel Najvyšší súd Slovenskej republiky k záveru, že dovolanie žalovanej nie je podľa § 238 ods. 1 až 3 O.s.p. (procesne) prípustné.

Dovolanie žalovanej by mohlo byť prípustné (i dôvodné), len ak by konanie, v ktorom bol vydaný napadnutý rozsudok, bolo postihnuté niektorou zo závažných procesných väd uvedených v § 237 O.s.p. Povinnosť skúmať, či konanie nie je zaťažené niektorou z nich, vyplýva pre dovolací súd z ustanovenia § 242 ods. 1 O.s.p. Dovolací súd sa preto neobmedzil len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 238 O.s.p., ale zaoberal sa tiež otázkou, či konanie nie je postihnuté niektorou z väd taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p. (tzv. vady zmätočnosti). Toto ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Treba uviesť, že z hľadiska § 237 O.s.p. sú právne významné len tie procesné nedostatky, ktoré vykazujú znaky procesných väd taxatívne vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia. Iné vady v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. (i keby k nim v konaní došlo a prípadne aj mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci), ale ani samotné nesprávne právne posúdenie veci opierajúce sa o dovolací dôvod v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. nezakladajú prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia. Z hľadiska

posúdenia existencie niektorej z procesných vád v zmysle § 237 O.s.p. ako dôvodu, ktorý zakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, nie je pritom významný subjektívny názor účastníka, že v konaní došlo k takejto vade, ale len jednoznačné, všetky pochybnosti vylučujúce zistenie, že konanie je skutočne postihnuté niektorou z taxatívne vymenovaných vád.

Dovolateľka existenciu procesných vád konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. netvrdila a procesné vady tejto povahy v dovolacom konaní nevyšli najavo. Prípustnosť jej dovolania, preto ani z týchto ustanovení nevyplýva.

S prihliadnutím na obsah dovolania a v ňom vytýkané nesprávnosti, ktorých sa mali dopustiť súdy oboch nižších stupňov, sa dovolací súd osobitne zaoberal otázkou, či postupom súdov nebola dovolateľke odňatá možnosť konať pred súdom.

Odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) sa rozumie taký závadný postup súdu, ktorý má za následok znemožnenie realizáciu tých procesných práv účastníka konania, ktoré mu poskytuje Občiansky súdny poriadok. O procesnú vadu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva [v zmysle § 18 O.s.p. majú účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd je povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv (vid' napr. právo vykonávať procesné úkony vo formách stanovených zákonom (§ 41 O.s.p.), vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom (§ 123 O.s.p.), byť predvolaní na súdne pojednávanie (§ 115 O.s.p.), právo zúčastniť sa verejného vyhlásenia rozsudku (§ 156 O.s.p.), právo na to, aby im bol rozsudok doručený do vlastných rúk (§ 158 ods. 2 O.s.p.)].

Dovolateľka súdom nižších stupňov vytýka, že nevykonali navrhnutý dôkaz – jej výsluch ako žalovanej, a tak i ostatné vykonané dôkazy nemohli správne vyhodnotiť. Pokiaľ ide o námietku nevykonania navrhovaných dôkazov, je súdna prax jednotná v názore, že ak súd niektorý dôkaz nevykoná, môže to viesť prípadne k nesprávnym skutkovým zisteniam a v konečnom dôsledku aj k vecne nesprávnemu rozhodnutiu, nie však k odňatiu možnosti konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. (vid' R 37/1993, R 125/1999 a R 6/2000). Treba však v okolnostiach prejednávanej veci zdôrazniť, že z obsahu spisu

nevyplýva podanie procesného návrhu súdu na vypočutie žalovanej v konaní. Tvrdenie, že takýto návrh mala podať v konaní opatrovníčka žalovanej nebolo v dovolaní konkretizované – kedy, a ktorým úkonom sa tak malo stať. K procesným právam účastníka nepatrí, ako sa dovolateľka mylne domnieva, aby bol súdom vykonaný každý ňou navrhnutý dôkaz. Rozhodovanie o tom, ktoré z navrhnutých dôkazov budú vykonané, patrí vždy výlučne súdu, a nie účastníkovi konania (§ 120 ods. 1 O.s.p., § 211 ods. 2 O.s.p.). Ak súd rozhodne, že navrhnuté dôkazy nevykoná a toto rozhodnutie primerane zdôvodní (napr. preto, že sú pre vec nevýznamné alebo nadbytočné - čo je aj prejednávaný prípad), nemôže to byť považované za postup odnímajúci účastníkovi konania možnosť konať pred súdom. K uvedenej námietke žalovanej treba zdôrazniť, že súd neodníma účastníkovi možnosť pred ním konať ani tým, že (prípadne) nesprávne vyhodnotí niektorý z vykonaných dôkazov; jeho rozhodnutie môže byť síce z tohto dôvodu vecne nesprávne, ale to ešte samo osebe nevedie k zmätočnosti rozhodnutia a nezakladá prípustnosť dovolania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Pokiaľ dovolateľka namieta, že súdy pri rozhodovaní vychádzali z neúplných skutkových zistení, ide po stránke obsahovej o námietku, že v konaní došlo k tzv. inej (než v § 237 O.s.p. vymenovanej) procesnej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci; takáto dovolateľkou tvrdená vada (i keby k nej v konaní došlo) by bola síce relevantným dovolacím dôvodom (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), avšak len v procesne prípustnom dovolaní (čo však nie je prejednávaný prípad), sama osebe by ale nezakladala prípustnosť dovolania v zmysle § 237 O.s.p. (§ 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p.).

K námietke dovolateľky, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p., je potrebné uviesť, že právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. Súd ale právnym posúdením veci neodníma účastníkovi konania možnosť uplatnenia jeho procesných práv v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. (viď uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 112/2001 uverejnené v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 43/2003 a uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 50/2002 uverejnené v časopise Zo súdnej praxe pod č. 1/2003). Právne

posúdenie vecí súdmi nižších stupňov je Najvyšším súdom Slovenskej republiky považované za relevantný dovolací dôvod, ktorým možno odôvodniť procesne prípustné dovolanie (viď § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), zároveň je ale zhodne zastávaný názor, že (ani prípadné) nesprávne právne posúdenie vecí súdmi nižších stupňov nie je procesnou vadou konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p., lebo (ani prípadným) nesprávnym právnym posúdením vecí súd účastníkovi konania neznemožňuje realizáciu žiadneho jeho procesného oprávnenia (viď napríklad rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Cdo 102/2004, sp. zn. 2 Cdo 282/2006, sp. zn. 3 Cdo 174/2005, sp. 4 Cdo 165/2003, 7 Cdo 56/2011 a iné). I keby teda tvrdenia dovolateľa o založení rozhodnutia na nesprávnom právnym posúdení otázky o naliehavom právnom záujme na požadovanom určení, či otázky (ne)možnosti viesť výkon rozhodnutia na členský podiel v bytovom družstve boli prípadne aj opodstatnené, dovolateľkou vytýkané okolnosti by mali za následok vecnú nesprávnosť napadnutého rozsudku, nezakladali by ale prípustnosť dovolania v zmysle ustanovenia § 237 O.s.p.

Dovolací súd napokon pristúpil k posúdeniu a zodpovedaniu otázky, či v prejednávanej veci došlo k dovolateľkou namietanému odňatiu možnosti konať pred súdom – znemožneniu jej účasti na konaní, prítomnosti na pojednávaniach súdu, vrátane jej práv byť vypočutou pred súdom, vyjadriť sa k vykonaným dôkazom, podávať návrhy na vykonanie dôkazov, mať možnosť byť na verejnom vyhlásení rozsudku odvolacieho súdu i súdu prvého stupňa a ďalších jej práv v tejto právnej veci – zdôvodňovanej dovolateľkou tým, že jej účasť mohol a mal súd zabezpečiť aj prostredníctvom jej opatrovníčky ustanovenej súdom v zmysle § 29 ods. 2 O.s.p.

Pre zodpovedanie otázky o (ne)porušení uvedených práv je dôležité to, či právny poriadok dovoľuje, aby sa konalo v neprítomnosti účastníka a v tejto súvislosti, či boli splnené všetky zákonné podmienky, a teda najmä, či účastník bol riadne zastúpený a toto zastúpenie bolo opodstatnené v priebehu celého konania. Ustanovenie opatrovníka pre konanie neznamená, že je účastník obmedzený vo svojej procesnej spôsobilosti, účastník sa môže sám kedykoľvek svojich procesných práv ujať za predpokladu, že bude toho schopný, a súd vtedy opatrovníctvo zruší. Súd musí vždy ex officio dbať o to, či nenastali také okolnosti, ktoré dovoľujú, aby súd v konaní pokračoval s účastníkom. Ochrana poskytovaná súdom stojí v takom prípade nad doplňujúcou - sekundárnou individuálnou aktivitou jednotlivca, ktorý si má strážiť svoje práva (*vigilantibus iuria*).

Podľa § 29 ods. 2 O.s.p. pokiaľ neurobí iné opatrenia, môže súd ustanoviť opatrovníka aj účastníkovi, ktorého pobyt nie je známy, ktorému sa nepodarilo doručiť na známu adresu v cudzine alebo ak je doručenie písomností v cudzine spojené s ťažko prekonateľnými prekážkami, ktorý je postihnutý duševnou poruchou alebo ktorý nie je schopný zrozumiteľne sa vyjadrovať.

Využitie inštitútu v zmysle § 29 O.s.p. súdom je krajným riešením, jeho aplikácia prichádza do úvahy až potom, keď preukázateľne zlyhali všetky procesné možnosti, ako zabezpečiť práva osoby, ktorá (z rôznych dôvodov) nemôže pred súdom osobne konať a aktívne vystupovať. Súd musí ustanoviť účastníkovi konania opatrovníka vždy, pokiaľ sú naplnené všetky zákonné podmienky; takáto povinnosť mu totiž vyplýva z ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, predmetu i účelu občianskosúdneho konania a práva na súdnu ochranu. Na rozdiel od prípadov obligatórnych, kedy súd musí ustanoviť opatrovníka (§ 29 ods. 1 O.s.p.), v prípadoch fakultatívnych (§ 29 ods. 2 O.s.p.), súd ustanoví opatrovníka, len ak je nepochybné, že neprichádzajú v úvahu žiadne iné opatrenia, ktoré by mohol súd urobiť. Pritom povinnosť zistiť, či pobyt účastníka konania je skutočne neznámy, zaťažuje súd. Účastníkovi, ktorý sa zdržuje v cudzine, je možné ustanoviť opatrovníka len vtedy, ak boli vyčerpané všetky dostupné možnosti na zistenie miesta pobytu účastníka (viď aj R 66/96). Účastníka, ktorého pobyt nie je známy, opatrovník v konaní zastupuje, teda vykonáva procesné práva a povinnosti, ktoré by inak, keby sa konania zúčastnil mohol vykonať sám účastník. Opatrovník za účastníka koná v jeho mene s tým, že procesné následky konania postihujú priamo účastníka. V tomto smere je postavenie opatrovníka (zástupcu na základe rozhodnutia) rovnaké ako postavenie zástupcu na základe plnomocenstva (§ 24 až 28 O.s.p.). Z uvedeného výkladu možno vyvodiť, že opatrovníctvo nad osobou neznáameho pobytu je inštitúciou sui generis, ktorá je obsahovo odlišná od ostatných prípadov opatrovníctva. Pojmovým znakom tohto zastúpenia založeného rozhodnutím súdu je, že vzťah medzi zástupcom a zastúpeným trvá len do tej doby, než sa zistí pobyt zastúpeného a než sa tento dozvie o vedenom konaní.

Všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto

ustanovení nemožno obmedziť základné právo na súdnu ochranu bez zákonného podkladu. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že všeobecné súdy majú poskytovať v občianskom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (§ 1 O.s.p.) (obdobne napr. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, II. ÚS 63/06).

V tejto veci postup súdu prvého stupňa, ktorý predchádzal vydaniu jeho uznesenia z 1. decembra 2011, č. k. 15 C 57/2007-300 o ustanovení opatrovníčky žalovanej, nebol v súlade s § 29 ods. 2 O.s.p. Zároveň ale nezodpovedal ani ďalšiemu postupu súdu, ktorý ak má možnosť zistiť požadované údaje o pobyte účastníka konania, musí túto možnosť preveriť a pokúsiť sa o jej využitie, v závislosti od nej môže v konaní postupovať buď priamo s účastníkom alebo s ustanoveným opatrovníkom. Ustanoveniu opatrovníka totiž podľa § 29 ods. 2 O.s.p. musí vždy predchádzať dôsledné prešetrenie toho, či sú dané všetky podmienky pre daný procesný postup, či nie je namieste iné opatrenie (viď R 66/96, R 21/1971, Zborník IV, str. 694).

Z obsahu spisu vyplýva, že žalovaná „pracujúca v cestovnom ruchu“ sa zdržiava v zahraničí, v dôsledku čoho často mení adresy svojho pobytu. Udržiava však telefonický kontakt so svojou matkou J. K.. Vzhľadom na to, matka žalovanej pred súdom uviedla, že „keď sa jej podarí s dcérou nadviazať kontakt, tak sa pokúsi zistiť jej adresu, ktorú následne oznámi súdu a tiež dcére oznámi, že si môže ustanoviť advokáta, ktorý ju bude v konaní zastupovať“. Mimo toho žalovaná mala byť s matkou aj v mailovom kontakte, čo vyplýva z odvolania (viď č. l. 252 a 253 spisu) proti skôr vydanému rozsudku v tomto konaní (zo 17. septembra 2009, č. k. 15 C 57/2007-240), ktoré mala žalovaná vypracovať a zaslať mailovou poštou matke, táto ho mala v jej mene podpísať a podať na súd (viď zápisnica súdu z 3. novembra 2011, č. l. 291 a 292 spisu). Odvolací súd uznesením z 28. januára 2010, sp. zn. 8 Co 6/2010 tento skorší rozsudok súdu prvého stupňa spolu s opravným uznesením voči žalovanej zrušil a v zrušenom rozsahu vec vrátil tomuto súdu na ďalšie konanie, konštatujúc odňatie možnosti žalovanej konať pred súdom, pretože konanie prebehlo bez jej účasti a tento postup nezodpovedal zákonu (§ 101 ods. 2 O.s.p.).

Súd prvého stupňa za danej situácie, v ktorej disponoval uvedenými informáciami o žalovanej, najmä sa mal pokúsiť o využitie telefonického alebo tiež elektronického kontaktu

prostredníctvom mailovej pošty. Tieto spôsoby komunikácie so žalovanou nevyužil, nezisťoval požadované údaje o žalovanej sám, ale ani prostredníctvom jej matky. To za účelom prijatia nadväzujúcich opatrení súdom, ktoré mu poskytovala konkrétna procesná situácia, aby sa pokúsil o zabezpečenie ochrany práv žalovanej v konaní pred súdom, a tak jednak predčasne rozhodol o ustanovení opatrovníčky, ale s touto pokračoval v konaní, i keď tu bola príležitosť konať priamo so žalovanou; súd v konaní postupoval bez požadovaného stupňa istoty, ktorý je nevyhnutný pre rozhodnutie s takými závažnými dôsledkami pre účastníka konania, aké má uznesenie o ustanovení opatrovníka v zmysle § 29 ods. 2 O.s.p. Z týchto dôvodov postup súdu prvého stupňa i nadväzujúci postup odvolacieho súdu, ktorý na túto nesprávnosť neprihliadal, nemožno považovať za správny.

Ak prvostupňový súd vo veci takto postupoval, a ak odvolací súd nevidel v takomto postupe prvostupňového súdu pochybenie a považoval ho za správny, odňali súdy nižších stupňov týmto postupom žalovanej možnosť konať pred súdom a zaťažili konanie vadou podľa § 237 písm. f/ O.s.p. (tzv. vadou zmätočnosti), ktorá zakladá jednak prípustnosť dovolania a je tiež dôvodom, pre ktorý musel dovolací súd rozhodnutie odvolacieho a prvostupňového súdu zrušiť, pretože rozhodnutia vydané v konaní postihnutom tak závažnými procesnými vadami nemôžu byť vecne správne. Najvyšší súd Slovenskej republiky, preto z uvedených dôvodov rozsudok odvolacieho i prvostupňového súdu podľa § 234b ods. 2 a ods. 3 O.s.p. zrušil a vec vrátil prvostupňovému súdu na ďalšie konanie.

Ak dôjde k zrušeniu napadnutých rozhodnutí, súd, ktorého rozhodnutie bolo zrušené, koná ďalej o veci. Pritom je právny názor súdu, ktorý rozhodoval o dovolaní, záväzný.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.). V dôsledku toho sa dovolací súd nezaoberal vecnou správnosťou dotknutých rozhodnutí.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u ě n i e: Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 14. mája 2014

JUDr. Oľga T r n k o v á, v. r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Mgr. Monika Poliačiková